

Vladimira Nazora 22
10000 Zagreb, Hrvatska

OIB: 25858858563
IBAN: HR7023600001101695137

+385 1 4573 937

www.mmh.hr

+385 1 4611 032

info@mmh.hr

Pozicijski dokument Mreže mladih Hrvatske

„Govor mržnje na Internetu i ostali oblici *online* nasilja“

1. UVOD

Da „riječi spajaju ljude kao mostovi, stvarajući u isto vrijeme između čovjeka i čovjeka nepremostivosti vrlo često dublje od najdubljeg ponora“, kazao je još godinama unazad Miroslav Krleža, jedan od najvećih hrvatskih književnika. Zaista, to nikada prije nije bilo izvjesnije nego danas, u doba moderne tehnologije, kada smo uslijed dosad neviđenih mogućnosti korištenja raznih modernih pomagala postali, često i svojevolumino, otuđeniji no ikad. Zbog brzog tempa života sve se češće i više komunikacija prebacuje u virtualno okruženje, a Internet postaje osnovno pomagalo za razmjenu informacija i razvoj međusobnih odnosa. S obzirom da ne vidimo reakciju onoga kome je poruka poslana, jednostavnije je izjave neslaganja, ruganja i ponižavanja (a nekad samo zato što je netko drugačije boje kože, nacionalne pripadnosti, seksualne orijentacije, spola ili posjeduje neke druge karakteristike na izbor kojih nije mogao imati apsolutno nikakvog utjecaja) izreći putem mobitela ili računala. Postojanje i posljedice ovakvog oblika nasilja, okarakteriziranog kao govor mržnje na Internetu, u posljednje se vrijeme sve češće spominju u medijima, uslijed sve raširenije upotrebe Interneta kao svakodnevnog sredstva moderne komunikacije, učenja i razonode.

Mreža mladih Hrvatske od svog samog osnutka temelji svoj rad na uključivosti i ravnopravnosti, uvijek se zalažući za puno poštivanje svjetonazorske, nacionalne, spolne, vjerske ili kulturne opredijeljenosti ili pripadnosti pojedinca, a posebno svih mladih osoba koje zastupa ili za koje zagovara, imajući na umu heterogenost ove skupine. Iz tog se razloga odlučila priključiti i borbi protiv govora mržnje na Internetu, nastavljajući tako svoj kontinuirani rad na zagovaranju kulture nenasilja i uvažavanja ljudskih prava, posebno među mladima, na čemu aktivno radi kroz brojne projekte, edukacije, pozicijske dokumente te druge zagovaračke alate i inicijative, u koje je tijekom godina bila ili još uvijek jest uključena. Ovaj pozicijski dokument stoga predstavlja nastavak njezina javnog djelovanja na zagovaranju borbe protiv nasilja, o čemu su Mreža mladih Hrvatske i njezine članice iskazale svoj stav i smjer djelovanja i u pozicijskom dokumentu „Nasilje među mladima i nasilje prema mladima“, usvojenom još krajem 2010. godine. Zagovarajući različita prava mladih kroz svoj svakodnevni rad u sklopu programa Prava mladih, Mreža mladih Hrvatske nastoji omogućiti zdravu i poticajnu okolinu za razvoj i rast mladih osoba koje okuplja u svojem članstvu, ali i šire. Posljednjih godina na tome je posebno radila kroz brojne projekte usmjerene ka zagovaranju uvođenja obrazovanja za ljudska prava, nenasilje i demokratsko građanstvo u sve razine odgojno-obrazovnog sustava, kao mogućeg odgovora na potrebu prevencije izgradnje nasilnih stavova te različitih oblika nasilnog djelovanja. „Novo doba ljudskih prava i demokracije“, „Studiji o mladima za mlade“ i „Razvijajte Vijeće učenika u vašoj školi“, tek su neki od njih, a unazad godinu dana,

Vladimira Nazora 22
10000 Zagreb, Hrvatska

OIB: 25858858563
IBAN: HR7023600001101695137

+385 1 4573 937

www.mmh.hr

+385 1 4611 032

info@mmh.hr

svoj je rad na zagovaranju poštivanja ljudskih prava na Internetu intenzivirala i kroz sudjelovanje u Kampanji Vijeća Europe „Pokret protiv govora mržnje na Internetu“ (No Hate Speech Movement Campaign) koju je Vijeće pokrenulo u ožujku 2013. godine. Osim toga, MMH je na ovom području djelovanja aktivna i kroz provedbu projekta „Internet ljudskih prava“, koji provodi u partnerstvu s Domom za odgoj i djece i mladeži Zagreb te udrugama FADE IN, Centar za mladež Čakovec, Hrabri telefon i Autonomnim kulturnim centrom - Attack. Zalažući se za, kako i samo ime projekta govori, Internet na kojem će se poštivati ljudska prava, Mreža mladih Hrvatske donosi ovaj pozicijski dokument, kojim želi artikulirati svoja nastojanja i zagovaračke pozicije u borbi protiv govora mržnje na Internetu.

2. Nasilje na Internetu

Moderne tehnologije povećava broj faktora koji utječu na djecu i mlade prilikom njihova odrastanja. Suvremeni trendovi donose neke nove načine i oblike dolazaka do informacija, provođenja slobodnog vremena i ostvarivanja kontakata i komunikacije s drugima. Tako uz obitelj, školu i vršnjake, na mlade tijekom odrastanja utječu i masovni mediji. Prema istraživanju¹ Ilišin et al. (2013.) 71,8% ispitanih mladih ima u kućanstvu jedno računalo, a njih 10% dva ili više, dok pristup Internet vezi u kućanstvu ima 92,5% ispitanih. Mladi se u prosjeku koriste Internetom 3,38 sati dnevno, a čak 76,9% ispitanih navodi kako im je primarna svrha korištenja Interneta pristup društvenim mrežama; 62,4% kaže da je to traženje raznolikih informacija, a 53,9% komuniciranje s poznatima.

Uporaba elektroničkih medija nosi niz prednosti: veću mogućnost učenja, veću dostupnost informacijama, lako i brzo pregledavanje aktualnih vijesti, lako dostupan izvor zabave, lakšu komunikaciju s ljudima te brzo i jednostavno dopisivanje s vršnjacima i ljudima u različitim dijelovima svijeta, razmjenu iskustava, mišljenja i informacija s vršnjacima i odraslima sličnih interesa ili problema, razvoj vještina pisanja, kreativnosti, i strategija za selekciju informacija. No uz prednosti, donosi i niz rizika: pojavu elektroničkog nasilja² i govora mržnje na Internetu, stvaranje teže kontroliranih uvjeta koji omogućuju dječju pedofiliju, mogućnost razvijanja ovisnosti o elektroničkim medijima te, općenito, zdravstvene probleme povezane s prekomjernom upotrebom elektroničkih uređaja i medija.

¹ Ispitano je 1500 ispitanika u dobi od 14 do 27 godina (rođenih između 1985. i 1998. godine) iz cijele zemlje.

² U engleskom govornom području za elektroničko nasilje koristi se riječ *cyberbullying* pa su je mediji preuzeli i često koristili, no u hrvatskom se počeo koristiti prijevod tog pojma: „elektroničko nasilje“.

Ovaj pozicijski dokument bavit će se govorom mržnje na Internetu kao oblikom nasilja koje se pojavljuje među mladima prilikom korištenja ovog medija, no potrebno je prethodno objasniti razlike između elektroničnog nasilja i govora mržnje na Internetu. Elektroničko nasilje je nasilje *koje uključuje bilo kakav oblik višestruko slanih poruka Internetom ili mobitelom čiji je cilj povrijediti, uznemiriti ili na bilo koji drugi način oštetiti dijete, mlade ili odrasle koji se ne mogu zaštititi od takvih postupaka* (Pregrad et alt., 2011). Prema rezultatima UNICEF-ova istraživanja Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima iz 2011. godine³, 4,90% ispitanih učenika/ica doživljava neki oblik vršnjačkog nasilja putem elektroničkih medija. 29% od onih koji su doživjeli neki oblik elektroničkog nasilja mu je izloženo 1-2 puta mjesečno. 66,20% ispitanih navodi kako nikada nije doživjelo elektroničko nasilje. Prema istom istraživanju, najčešći oblik elektroničkog nasilja među ispitanim djecom i mladima koja ga trpe jest doživljavanje nasilja putem Facebooka ili neke druge stranice (38,76% ispitanih učenika/ica) te putem SMS poruka (33,99% ispitanih učenika/ica). Najveći broj ispitanih koji su doživjeli elektroničko nasilje na njega reagira neugodnim osjećajima (njih 74,67 % koji doživljavaju nasilje često ili vrlo često osjeća se ljutito, a 71,49% uznemireno i zabrinuto).

Iako ne postoji dogovorena definicija govora mržnje na Internetu, prema Preporuci o govoru mržnje (No. R (97) 20)⁴ Odbora Ministara Vijeća Europe smatra se da govor mržnje *uključuje sve oblike izražavanja koji šire, potiču, promiču ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam i druge oblike mržnje temeljene na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu agresivnim nacionalizmom i etnocentrizmom, diskriminacijom ili neprijateljstvom prema manjinama, imigrantima ili ljudima imigrantskog podrijetla*. Ukratko, dok je kod elektroničkog nasilja naglasak na tome da se kontinuirano ponavlja i da je usmjereno na povređivanje određenog pojedinca, govor mržnje se definira kao nasilan i zlonamjeren govor usmjeren na pojedinca ili grupu osoba zbog njihovih autentičnih ili percipiranih karakteristika, te on zbog toga izražava diskriminatorna, neodobravajuća, ugrožavajuća ponašanja te predrasude prema tim karakteristikama koje uključuju spol, rasu, religiju, boju kože, nacionalno porijeklo, posebne potrebe ili seksualnu orijentaciju. Namjera govora mržnje je da povrijedi, dehumanizira, zlostavlja, uznemirava, degradira i viktimizira ciljane grupe te da protiv njih potakne neosjetljivost i brutalnost.

³ U istraživanju je sudjelovalo 5.215 učenika u dobi od 10 do 15 godina (učenici od 5. do 8. razreda), 2.484 roditelja i 759 učitelja.

⁴ Recommendation No. R (97) 20 of the Committee of Ministers to Member States on "hate speech", od 30. listopada 1997.

3. Pravni okvir govora mržnje

Dva temeljna elementa govora mržnje su: prvo, da se radi o izražavanju određenih mrziteljskih i uvredljivih sadržaja/poruka (tj. o sadržajima kojima se izražava, zagovara ili potiče mržnja, diskriminacija ili nasilje, ili koji izruguju, omalovažavaju, ponižavaju, dehumaniziraju ili obezvrjeđuju), i, drugo, takav mrziteljski govor mora biti usmjeren protiv određenih ciljanih društvenih skupina i njihovih pripadnika koji se mogu identificirati po određenim zajedničkim objektivnim značajkama kao što su rasa, boja kože, nacionalno ili etničko podrijetlo, vjera, spol, seksualna orijentacija i slično (Alaburić, 2003.).

Rasprava o govoru mržnje (kako u realnom, tako i u virtualnom svijetu) nužno je povezana sa sustavom ljudskih prava, te pravno-zakonodavnim okvirom demokratskih društava. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (1949) i Povelja o temeljnim pravima Europske Unije (2000.) dva su dokumenta koja uređuju ljudska prava na području Europe pa tako i položaj govora mržnje. Uz pojam govora mržnje nužno se vežu dva prava: *zabrana diskriminacije* i *pravo na slobodu izražavanja*. Jedno od neizostavnih prava demokratskih društava je pravo na slobodu izražavanja. U Članku 10.1 Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda svakoj se osobi daje pravo na slobodu izražavanja, te se navodi kako *to pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice*. No isto tako, u istom se članku objašnjava kako *ostvarivanje tih sloboda obuhvaća i dužnosti i odgovornosti te može biti podvrgnuto formalnostima, uvjetima, ograničenjima i kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni... radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih...* U Republici Hrvatskoj, Ustav Člankom 38. jamči slobodu mišljenja i izražavanja misli, no Člankom 39. se zabranjuje svako pozivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji oblik nesnošljivosti.

S obzirom da je temelj govora mržnje diskriminacija po različitim osnovama, u situacijama kada se on događa, dolazi do konflikta prava na slobodu izražavanja s pravom koje zabranjuje diskriminaciju. Zabrana svih oblika diskriminativnih ponašanja nalazi se i u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Članak 14), i u Povelji o temeljnim pravima EU (Članak 21), te u Ustavu RH (Članak 14). Zabrana diskriminacije pretpostavlja da svaka osoba ima prava i slobode zagwarantirane određenim dokumentom neovisno o spolu, rasi, boji kože, jeziku, religiji, političkom usmjerenju, mjestu stanovanja itd. U takvim situacijama pravo na slobodu izražavanja je ograničeno, zbog toga što se žrtvama govora

mržnje krši niz njihovih prava, on utječe na njihovo zdravlje te potiče nasilje. Stoga je nužno da on bude zakonski reguliran te da za njegovo korištenje postoje sankcije. U Hrvatskoj, uz Ustav RH, ponašanje u slučajevima korištenja govora mržnje se pravno uređuje i u Kaznenom zakonu⁵ gdje se zabranjuju bilo kakvi oblici ponižavanja i nasilja, te Zakonom o suzbijanju diskriminacije⁶ u kojem se zabranjuju svi oblici diskriminatornih ponašanja.

Pojava govora mržnje na Internetu noviji je trend te stoga ne postoje zakonske odredbe koje se bave specifično ovim problemom. Članak u kojem se on zabranjuje jest Članak 325. Kaznenog zakona gdje se zabranjuje javno poticanje na mržnju i nasilje prilikom korištenja medija, pa tako i na Internetu. Članak navodi: *(1) Tko putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.* Nasilje u okviru audiovizualnih i radijskih programa zabranjuje se Zakonom o elektroničkim medijima⁷, Člankom 26, no on uključuje tek mali opseg svega onoga što spada u govor mržnje te neznatan broj načina i oblika u kojima se on može pojaviti na Internetu.

4. Određenje pojma govor mržnje na Internetu

Govor mržnje na Internetu podrazumijeva korištenje izjava koje proizlaze iz stereotipa i predrasuda na raznim mjestima na Internetu, a koje su uvredljive i/ili ponižavajuće prema pojedincu i/ili toj skupini. Mjesta na Internetu na kojima se govor mržnje pojavljuje su raznolika: društvene mreže, blogovi, forumi, portali, komentari ispod raznih članaka ili objava koje ljudi javno objavljuju na Internetu kao što su fotografije, audio i video uratci i slično.

Nekim od oblika govora mržnje na Internetu smatraju se (prijedlozi preuzeti od Alaburić, 2003):

⁵ Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12)

⁶ Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN.br. 85/08, 112/12)

⁷ Zakon o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13)

Vladimira Nazora 22
10000 Zagreb, Hrvatska

OIB: 25858858563
IBAN: HR7023600001101695137

+385 1 4573 937

www.mmh.hr

+385 1 4611 032

info@mmh.hr

- različite vrste rasističkih, anti-semitskih, šovinističkih, ksenofobičnih, seksističkih, homofobnih stereotipa, insinucija ili uvredljivih dvosmislenih aluzija na račun određenih manjinskih društvenih skupina i njihovih pripadnika, često izraženih i u formi vica;
- korištenje pogrdnih izraza (epiteta/„etiketa“) kojima se na uvredljiv način stigmatiziraju određene društvene skupine i njihovi pripadnici (primjerice, „crnčuge“, „pederi“, „cigani“ i sl.);
- iznošenje različitih neutemeljenih/iracionalnih optužbi, laži, stereotipa i predrasuda da bi se opravdala/racionalizirala mržnja prema njima (primjerice, da Židovi vladaju svijetom ili da su sami krivi za Holokaust, da su crnci ili žene intelektualno inferiornija bića, da su Hrvati genocidni i sl.);
- isticanje različitih simbola da bi se u ciljanim grupama izazvao strah i da bi im se na simbolički način pokazalo da su u određenoj sredini nepoželjni;
- negiranja ili umanjivanja zločina Holokausta i drugih nacističkih ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti, isticanje nacističkih simbola i ikonografije, zastupanje nacističkih ideja i različitih suprematističkih ideja o rasnoj superiornosti, glorificiranje Trećeg Reicha i Hitlera itd.;
- okrivljavanje određenih društvenih skupina za različita društvena zla i nevolje (primjerice, Židova za svjetsku urotu i vladanje svijetom, homoseksualaca za širenje nemoralna i bolesti, Tutsija za socijalnu bijedu Hutua i sl.);
- otvorene prijetnje žrtvama različitim vrstama nasilja ne učine li ono što se od njih zahtijeva, ili poticanje na nasilje, tj. podgrijavanje, rasplamsavanje, ohrabrivanje;
- provociranje osjećaja neprijateljstva i mržnje u pojedincima ili skupinama prema drugim društvenim skupinama i njihovim pripadnicima da bi ih se, naposljetku, potaknulo na fizičko nasilje prema njima;
- izravno pozivanje i poticanje na fizičko istrebljenje (koje u najdrastičnijim varijantama može poprimiti oblike državne ideologije i uzrokovati pogrome, genocid, ili etničko čišćenje određenih društvenih skupina i njihovih pripadnika).

Posljedice govora mržnje na pojedinca i/ili skupinu su: (a) Emocionalne posljedice (strah, tuga, bespomoćnost, nepovjerenje, osjećaj nepripadanja nekoj okolini ili zajednici, razočaranje), (b) Socijalne posljedice (izolacija, potreba za grupiranjem s osobama koje pripadaju određenoj skupini koja je pogođena govorom mržnje), te (c) Osjećaj povrede identiteta i osobnosti, kriza identiteta, potreba da se bude „netko drugi“ kako bi se bolje uklopio/la u društvo.

5. Djelovanje protiv govora mržnje na Internetu

Na europskoj razini, proces borbe protiv govora mržnje na Internetu započeo je u okviru projekta Mladi protiv govora mržnje na Internetu, koji je od 2012. do 2014. provodilo Vijeće Europe. Metode kojima se nastojalo boriti protiv govora mržnje na Internetu su bile: dizanje javne svijesti, zagovaranje te potraga za kreativnim rješenjima ovog problema. Kako bi se sustavno borili protiv govora mržnje na Internetu, Vijeće Europe je pokrenulo kampanju čiji su ciljevi bili⁸: (1) podići svijest o govoru mržnje koji se pojavljuje na Internetu, te rizicima koje on stavlja u procesu demokracije i za pojedince; (2) pružiti podršku mladima u zagovaranju za ljudska prava, u realnom i virtualnom svijetu; (3) smanjiti razinu prihvaćanja govora mržnje na Internetu; (4) trenirati, mobilizirati i umrežiti mlade aktiviste za ljudska prava; (5) mapirati govor mržnje na Internetu i razviti instrumente za konstruktivne odgovore na njega; (6) pružiti podršku osobama i grupama pogođenim govorom mržnje; (7) zagovarati za razvoj instrumenata na razini Europe koji će se boriti protiv govora mržnje te; (8) stvoriti sudjelovanje mladih i ostalih građana i građanki na Internetu. U svrhu ostvarivanja ciljeva kampanje, Vijeće Europe je pružalo financijsku i sadržajnu podršku u provođenju nacionalnih kampanja na temu borbe protiv govora mržnje na Internetu. Unutar svake države je osnovano Nacionalno vijeće, koje je bilo zaduženo za osmišljavanje i provedbu aktivnosti kojima se doprinosi ostvarenju ciljeva kampanje Vijeća Europe na nacionalnoj razini.

U Republici Hrvatskoj nacionalna se kampanja provodila kroz edukativne i promotivne aktivnosti koordinatora nacionalne kampanje i projekte udruga koje su se u nju odlučile uključiti. S tim je ciljem pokrenuta i web stranica www.dislajkamrznju.hr, koju je zbog kampanje u Hrvatskoj postavilo

⁸ <http://www.nohatespeechmovement.org/>

Vladimira Nazora 22
10000 Zagreb, Hrvatska

OIB: 25858858563
IBAN: HR7023600001101695137

+385 1 4573 937

www.mmh.hr

+385 1 4611 032

info@mmh.hr

Ministarstvo socijalne politike i mladih koje je, zajedno s Nacionalnim odborom za provedbu Kampanje Vijeća Europe „Pokret protiv govora mržnje na Internetu“, na nacionalnoj razini bilo odgovorno za sveukupno nadgledanje i provedbu kampanje. Nacionalni odbor okupio je predstavnike tijela nadležnih za pitanja mladih, zaštite ljudskih prava i pitanja sigurnosti, predstavnike elektroničkih medija, nevladinih organizacija te Nacionalnog vijeća učenika Republike Hrvatske. Članica Nacionalnog odbora bila je i Mreža mladih Hrvatske, zajedno s još nekoliko svojih organizacija članica (Status M, Zagreb Pride, Igra i Ambidekster klub). Opći cilj nacionalnih kampanja bio je „proaktivnim djelovanjem na Internetu i u zajednici informirati i senzibilizirati javnost, posebno djecu i mlade, o poštivanju ljudskih prava kao i negativnim utjecajima govora mržnje.”⁹ Kako bi se podigla svijet o ciljevima kampanje i promovirale vrijednosti za koje se zalaže, osim Facebook i web stranice kampanje, snimljen je i promotivni spot kampanje te su angažirane brojne osobe iz javnog života koje su se javno uključile u promociju kampanje: poznati glumci, televizijske osobe i sportaši. Osim toga, objavljen je natječaj za učenike osnovnih i srednjih škola za izradu najboljih spotova s tematikom štetnosti govora mržnje na Internetu.

U kampanju se uključila i Mreža mladih Hrvatske i to provedbom projekta „Ne mržnji“, kroz koji je tijekom 2014. godine radila na borbi protiv govora mržnje na Internetu i to kroz aktivnosti edukacije mladih aktivista (posebno mladih iz svojih udruga članica), učenika i nastavnika, mobiliziranju njihovih lokalnih zajednica na borbu protiv govora mržnje na Internetu te medijskom kampanjom, posebno putem Facebooka, ali i na lokalnoj razini kroz portal partnerske organizacije HUK iz Knina. Tako je kroz dvodnevnu edukaciju s kampanjom „Pokret protiv govora mržnje na Internetu“ upoznato šezdesetak mladih aktivista iz cijele Hrvatske. Dio njih članovi su i jedanaest udruga mladih i za mlade koje su se odlučile aktivno uključiti u provedbu kampanje organizirajući u sklopu nje različite javne aktivnosti u svojim lokalnim zajednicama (koncerte, javna informiranja, tribine, radijske emisije, sportske turnire, edukativne radionice, snimanje videa itd.), a sva kako bi u svojoj najbližoj okolini ukazali na štetnost govora mržnje na Internetu te potaknuli što veći broj drugih da se priključe pokretu. Ostvarena je i suradnja s pet škola gdje su se provodile pojedinačne edukacije za učenike i za nastavnike/ice na ovu temu. S obzirom na raznolikost aktivnosti i trud koji je kroz svoj rad uložila u medijsku kampanju, MMH je svojim aktivnostima obuhvatila oko 20 000 tisuća mladih korisnika Interneta, od kojih i značajan broj mladih.

⁹ http://www.dislajkamrznju.hr/poziv_ucenicima

Svojim sudjelovanjem u ovoj kampanji Mreža mladih Hrvatske je nastojala mladima i udrugama mladih i za mlade približiti problem i ukazati na štetnost govora mržnje na Internetu te ih potaknuti da se svojim aktivnim djelovanjem uključe u borbu protiv ovog rastućeg fenomena te tako svjesni i angažirani članovi društva doprinesu zaštiti ljudskih prava na Internetu.

6. Preporuke

Na temelju prethodnog teorijskog pregleda, te iskustava stečenih provedbom projekata i zagovaračkih aktivnosti u području nasilja općenito, te nasilja i govora mržnje na Internetu, Mreža mladih Hrvatske predlaže preporuke mjerodavnim institucijama, odgojno-obrazovnim institucijama te organizacijama civilnog društva u svrhu unapređenja politike i direktnog rada s mladima u situacijama korištenja elektroničkog nasilja i/ili govora mržnje na Internetu.

Mjerodavnim institucijama:

1. Stvoriti pravni okvir kojim se definira elektroničko nasilje i govor mržnje na Internetu te koji uređuje djelovanje prema počinitelju i žrtvi, u situacijama kada se koristi elektroničko nasilje i/ili govor mržnje na Internetu.
2. S ciljem prevencije i izgradnje sustava rane intervencije sustavno i kvalitetno uvesti građanski odgoj i obrazovanje u odgojno-obrazovni sustav sa svih 6 strukturalnih dimenzija (ljudskopravna, politička, interkulturalna, društvena, ekonomska i ekološka), od kojih društvena uključuje obrazovanje za nenasilje, a ljudskopravna upoznavanje s osnovnim pravima i odgovornostima svih.
3. Osigurati dodatne edukacije o elektroničkom nasilju i govoru mržnje na Internetu za sve nastavnike/ice i učiteljice/ice te mogućnostima njihova djelovanja za suzbijanje ta dva fenomena.
4. Promovirati i osigurati financijsku i drugu potporu za kvalitetne programe organizacija civilnog društva koji rade na suzbijanju i prevenciji nasilja, a posebno govora mržnje na Internetu.

5. Raditi na osvještavanju javnosti i medija o raširenosti i posljedicama nasilja na Internetu, posebno govora mržnje.

6. Osnažiti i pružati sustavnu podršku institucijama i tijelima nadležnim za suzbijanje nasilja, a posebno onog u elektroničkim medijima i na Internetu.

7. Osigurati i konstantno razvijati sustav podrške žrtvama nasilja na Internetu, s ciljem ublažavanja posljedica i njihove lakše rehabilitacije.

Odgovno-obrazovnim institucijama:

1. Provesti stručno usavršavanje za nastavnike/ice i učitelje/ice iz tema nasilja na Internetu radi lakše i kvalitetnije integracije sadržaja o nenasilju i ljudskim pravima.

2. Uključiti teme posljedica i mogućnosti prevencije nasilja na Internetu na satove razredne zajednice i roditeljske sastanke s ciljem lakšeg prepoznavanja neželjenih oblika ponašanja djece i mladih na Internetu.

3. Suradivati s organizacijama civilnog društva te uključivati kvalitetne programe borbe protiv nasilja na Internetu u učionice.

4. Koristiti neformalne metode rada koje potiču stvaranje grupne kohezije i iskustveno učenje s ciljem suzbijanja svih oblika diskriminacije u razredima i školama.

Organizacijama civilnog društva:

1. Uključivati se u procese kreiranja javnih politika s ciljem osiguranja sigurnijeg virtualnog prostora.

Vladimira Nazora 22
10000 Zagreb, Hrvatska

OIB: 25858858563
IBAN: HR7023600001101695137

+385 1 4573 937

www.mmh.hr

+385 1 4611 032

info@mmh.hr

2. Poticati i osvještavati među svojim članovima/cama, suradnicima, partnerima i korisnicima važnost edukacije o temama nasilja na Internetu.

3. Raditi na osvještavanju javnosti i medija o posljedicama i mogućnostima prevencije nasilja na Internetu, a posebno uključivanjem u različite inicijative na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini.

4. Surađivati kroz razmjenu programa i iskustva s drugim organizacijama civilnog društva i s odgojno-obrazovnim institucijama radi razvitka neformalnih programa suzbijanja nasilja na Internetu.

5. Osigurati kvalitetu vlastitih neformalnih programa, temeljiti ih na potrebama lokalnih i šire zajednice i razvijati sustave samoevaluacije.

Vladimira Nazora 22
10000 Zagreb, Hrvatska

OIB: 25858858563
IBAN: HR7023600001101695137

+385 1 4573 937

www.mmh.hr

+385 1 4611 032

info@mmh.hr

LITERATURA:

1. Alaburić, V. (2003). Ograničavanje "govora mržnje" u demokratskome društvu - teorijski, zakonodavni i pravni aspekti. U: Hrvatska pravna revija, 3 (1), 1-18. Preuzeto na https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/Alaburic_1_dio.pdf
2. lišin, V., Bouillet, D., Gvozdanović, A. i Potočnik, D. (2013). *Mladi u vremenu krize*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Friedrich Ebert Stiftung – Zagreb.
3. Pregrad, J., Tomić Latinac, M., Mikulić, M. i Šeparović, N. (2011). *Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima* - Izvještaj o rezultatima istraživanja provedenog među djecom, učiteljima i roditeljima u sklopu programa prevencije elektroničkog nasilja „Prekini lanac!“. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.
4. Weber, A. (2009). *Manual on hate speech*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.